

JON FOSSE

DÁLVI

Vinter

SOAMES LEA BOAHTIMEN

Nokon kjem til å komme

JON FOSSE

Sámás/ Oversatt til samisk av Rauni Magga Lukkari ja/ og Johanas Lukkari

DÁLVI

Bagadalli/ Instruktør: Jon Tombre

Neavttárat/ Skuespillere: Mary Sarre ja/ og Ingor Ántte Áilu Gaup

SOAMES LEA BOAHTIMEN

Bagadalli/ Instruktør: Mette Brantzeg

Neavttárat/ Skuespillere: Sara Margrethe Oskal, Egil Keskitalo ja/ og Sverre Porsanger

Lávde- ja bivttashábmejeaddji/ Scene- og kostymedesign: Geir Tore Holm

Čuovgahábmejeaddji/ Lysdesign: Kurt Hermansen

Vuoiddashámát/ Maskør: Kerstin Hjertén Grape

Videobvttádus/ Videoproduksjon: Svein Egil Oskal ja/og Siljá Somby

Jietnahábmen/ Lyddesign «Soames lea boahhtimen»: Svein Egil Oskal

«Dálvi» musihkka/ Musikken til «Dálvi»: Tord Gustavsen Trio – «The Ground»

Goastádus/ Forlag: Colombine teaterförlag

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

Vuosttaščájalmas Cuorjománu 29. beavve 2005 Guovdageainnus / Premiere i Kautokeino 29. april 2005

BURES BOAHTIN, RÁHKIS GEAHČČIT

Bures boahtin otná eahkeda guovtti čájálmassii; «Dálvi» ja «Soames lea boahtimen».

Go dál lea čuvvgodišgoahtán, de dáhttu Beaivváš Sámi Teáhter roađđi gidđeahkediid lámčit saji Jon Fosse teáhterbihtáide – dálááigásaš máilmebeakkánis ja viidát čájehuvvon dramatihkkár – vuoi sáhttit guorahallat iežamet siskkáldas vejolašvuodaid ja suoivaniid.

Lea vuosttaš geardi go Jon Fosse bihtát čájehuvvojit sámegilli Rauni Magga Lukkari ja Johanas Lukkari sámegiel jorgalusain. Jorgaleamit galget maid almmuhuvvot girjin sámegilli. Doaivva lea dáinnalágiin dahkat teáhterčájálmasa – čalbmeravkaleami dáidaga – bissovažžan.

Gidđagease lávejit muhtimat čoaggit juomuid, ovdalگو menddo sakka ahtánušša, ja go lea ain árja. Min teáhtermáilmmis oažžut árja guossebagadalliguovttos Jon Tombres «Dálvi» čájálmahas ja Mette Brantzegas «Soames lea boahtimen» čájálmahas.

Dasalassin oažžut dán vuoro earenoamáš ollu árja olmáivággiláš Geir Tore Holmas, gii lea Oslo bokte boahtán min lusa. Son lea dáiddár, lávdehábejeaddji ja bivtashábejeaddji. Odda ámadeajut seahkánit oahpes

ámadeajuiguin, nugo vuoiddashábejeaddji Kerstin Hjertén Grape, čuovgahábejeaddji Kurt Hermansen ja govvejeaddji Harry Johansen. Sii golmmas leat bargan ovdalge min teáhteris guossin, ja lea hui somá fas sin guoimmuhit.

Mii maid illudit go neavttár Sverre Porsanger fas hálidii bargat min luhtte. Dat áigebottoš maid mii teáhteris oažžut iežamet gussiiguin ja dinguin, ráhkis geahččit, láve hurggihit mihá johtilit. Danne leat mearridan fas čájehit čájálmasa čakčamánuš, ovdalگو čakčabiekkat fas bossugohtet. Ja dasto girdilit bárbmalottit fas luksa, ja čalbmerávkaleapmi, mii gohčoduvvo geassin ja čakčan – lea fas nogihan.

Muhto ovdalگو visot dát lea vássán, de astat vel jurdilastit mo duođaid lea min árktaš almmi vuolde. Mii lea čiehkáduvvon ránuid, čiegaid, gujiid, buođuid vuollái, ja cealkkekeahtes sániid duohká? Vejolašvuodat? Suoivanat?

Dan gal soaittát don, ráhkis geahčči, buoremusat diehtit. Ja nu dat galgá leahket. Bures boahtin! Mii lámčit dutnje saji mátkkoštut min ja Jon Fosse čállosa mielde dán veaigebottoža.

Harriet Nordlund, *teáhterboavda*

VELKOMMEN, KJÆRE PUBLIKUM

Velkommen til kveldens to forestillinger, «Dálvi» og «Soames lea boahitmen».

Når vi befinner oss i vårens overveldende lysstrøm, er tiden inne for Beaivváš Sámi Teáhter å vise Jon Fosse – verdens mest spilte samtidsdramatiker – og se på mulighetene og skyggene inni oss.

For første gang spilles Jon Fosse på samisk, oversatt av Rauni Magga Lukkari og Johanas Lukkari. Oversettelsen kommer til og med i bokform, noe som forhåpentligvis får teaterforestillingen – øyeblikkets kunstart – til å vare litt lenger.

På forsommeren plukker mange «juopmu» – engsyre – før den har vokst seg altfor stor. Da gir de sprø grønne bladene oss mest energi. I teaterverdenen får vi vår etterlengtede nye energi av våre to gjesteinstruktører Jon Tombre for «Dálvi» og Mette Brantzeg for «Soames lea boahitmen».

I tillegg kommer et spesielt energitilskudd fra Mann-dalen. Han har tatt en omvei via Oslo, før han fant fram til oss. Han heter Geir Tore Holm og er kunstner, scene- og kostymedesigner. Nye ansikter blandes med

mer velkjente, slike som maskør Kerstin Hjertén Grape, lysdesigner Kurt Hermansen og fotograf Harry Johansen. Alle tre har vært gjester hos oss tidligere, og vi er veldig glade for å ha dem her igjen.

Vi er også veldig stolte over at skuespiller Sverre Porsanger har valgt å gjestespille ved Beaivváš Sámi Teáhter igjen. Den tiden vi her på teatret har sammen med våre gjester og dere, kjære publikum, vet jeg allerede nå kommer til å føles som altfor kort. For å avhjelpe det, vil vi i september – før høstmørket senker seg over oss – vise noen flere forestillinger. Etter det drar trekkfuglene sørover igjen, og øyeblikkene som kalles sommer og høst er omme.

Men før den tid kan vi spørre oss selv: - Hvordan ser det ut under den arktiske himmelen? Hva er det som skjuler seg under mattene, i hjørnet, i åpningene, i det stengte og i det usagte? Muligheter? Skygger?

Dette har du, kjære publikum, sikkert en helt egen mening og kunnskap om. Det er akkurat slik det skal være. Velkommen, vi gir deg plass for å ferdes med oss og med Jon Fosses tekst i kveld!

Harriet Nordlund, *teatersjef*

DÁHPÁHUS/HANDLINGSFORLØP «DÁLVI»

1. oasáš

Dievdu deaivvada vártnuhis fuorráin párkkas. Olmmai geahččala guoddit su, muhto ii sáhte. Loahpas hástala su mielde iežas hoteallalanjii.

2. oasáš

Fuorrá gullá gomaiguin hoteallas. Son ii muitte maidege. Vieris dievdu lea gávppašan sutnje biktasiid. Son hálida máksit daid ovddas. Telefovdna čuodjá, ii oktage vástit ja fuorrá vázzá olggos.

3. oasáš

Olmmaí čohkká párkkas ja vuorddaša fuorrá. Son lea vuorddašan ja áibbašan guhká. Fuorrá boahotá - čielgus, hámálaš ja fávrui. Olmáas ii leat šat bargu, muhto fuorrá ii beroš das.

4. oasáš

Olmmaí ja fuorrá leaba fas hoteallalanjas. Maid dál?

NISSONOLMMOŠ

Don

juo don

juo

ALMMÁI

Juo

NISSONOLMMOŠ

Juo don

dat lea

Juo dego mun livččen dovdan du

nu guhká

Del I

En mann treffer en utslitt og elendig hore i en park. Mannen forsøker å gå, men klarer ikke å forlate henne. Til slutt tar han henne med på hotellrommet sitt.

Del II

Hora våkner i bakrus på hotellet. Hun husker ingenting. En fremmed mann har kjøpt klær til henne. Hun forsøker å betale for seg. Telefonen ringer, ingen svarer. Til slutt går hun.

Del III

Mannen sitter i parken og venter på hora. Han har ventet og lengtet lenge. Hora kommer, hun er nykter, flott og vakker. Mannen har mistet jobben sin, men hora er ikke interessert.

Del IV

Mannen og hora er igjen på hotellrommet. Hva nå?

JT

KVINNA

Du

ja du

ja

MANNEN

Ja

KVINNA

Ja du

det er

Ja som om eg har kjent deg

så lenge

DÁHPÁHUS/HANDLINGSFORLØP «SOAMES LEA BOAHTIMEN»

1. oasáš

Nissonolmmoš ja Almmáiolmmoš čuožžuba šiljus. Soai leaba oastán viesu. Soai hálideaba orrut iehčanassii. Nissonolmmoš doaivu, ahte soames lea boahhtimen.

2. oasáš

Nissonolmmoš čuožžu šiljus. Vieris almmái boahhtá. Son lea lagamus ránnjá muđui ávdin guovllus. Dievdu árvala ahte boahhtá maŋġelaš. Almmáiolmmoš balahišgoahhtá.

3. oasáš

Soai vázzileaba vissui. Su mielas lea muhtin olggobealde. Soames skoalkkuha uksii. Soai eaba raba.

4. oasáš

Soai iskkaba stobu, ja ruskaduolvva gámmára. Vuohon skoalkkuha uksii. Son rahpá.

5. oasáš

Olmái lea hui roahkkat. Son bovde nissonolmmo iežas lusa guossái, ja čálista iežas telefonnummára.

6. oasáš

Almmáiolmmoš ii ipmir manne son vuostáiválddii telefonnummára. Gaskavuohta ii leat šat nugo lea leamaš.

7. oasáš

Almmáiolmmoš lea okto šiljus. Humada iehčanassii, ahte nissonolmmoš gal várra ii riŋge vieris divđui. Nissonolmmoš boahhtá.

Del I

Hun og Han står i et tun. De har kjøpt et hus. De ønsker å bo alene sammen. Hun tror at noen kommer til å komme. Han går rundt huset for å se.

Del II

Hun er i tunet. Mannen som har solgt dem huset kommer. Han er nærmeste nabo, ellers bor der ingen. Mannen sier han kan komme tilbake, og går. Han blir sjalu.

Del III

De går inn i huset. Han har følelsen av at noen er utenfor. Det banker på døra. De åpner ikke.

Del IV

De undersøker stua, og et kammers hvor det er skitt og rot. Det banker igjen på døra. Hun åpner.

Del V

Mannen tar seg til rette på kjøkkenet. Han inviterer henne hjem til seg, skriver ned sitt telefonnummer.

Del VI

Han forstår ikke hvordan hun kunne ta imot telefonnummeret til mannen. Forholdet mellom dem er ikke lenger som det var.

Del VII

Han er alene på tunet. Snakker med seg selv om at hun ikke kommer til å riŋge mannen. Hun kommer.

OLBMO VUORBI JON FOSSE BIHTTÁIN

Go lohkgaohten girječálli Jon Fosse čájálmasa «Soames lea boahtimen», de vuosttas jurdda lei, ahte dat sulas-tahtta Samuel Becketta absurda drámá «Waiting for Godot» (Vuordimin Godota). Ballen ahte lohkan šaddá dolkadahttin ja váttisin, dasgo muiten bures iežan vásáhusa Becketta čájálmasa geahčadettiin. Álgodovdamuš goit nuppástuvai mađe guhkkeli jovden. Teaksta dohppii mu fárrosis, inge sáhttan luoitit dan gieđaidan gaskkas ovdalگو ledjen ollen gitta mañimuš siiddu lohppii, eaige «Dálvi» čájálmasa lohkamis lean makkárge váttisvuodat.

Jon Fosse čállinstiila goappašagain namuhuvvon drámáin lea čalbmáičuohcci. Vuosttažettiin persovnnaid hállama govvideaddji cealkagat álget gal stuorra bustavai-guin, muhto cealkagiid loahpas váilot čuoggát. Iige das galle, muhto cealkagiid juohku sulastahtta mángga dáfus ođđaáigásaš, friijamihtolaš divttaid hámi. Muhtumin juohkin čuovvu hállama rytmma, muhtumin sániid juohku sierra linjáide dego bisseha lohkki ja dienu ovt-taskas sánit ožžot stuorát mearkkašumi. Logadettiin čalbmái čuhcet maiddái geardašuvvi sánit ja dajaldagat, mat dego doalahit dáhpáhusaid ovtta ja seammá sajis, iige olbmuid guovdu oro šaddamin mihkkige. Čálli addá

maiddái oalle unnán ovdadieđuid persovnnaid birra; persovnnat ja sin historjját hápmašuvvetge easka dialogaid bokte.

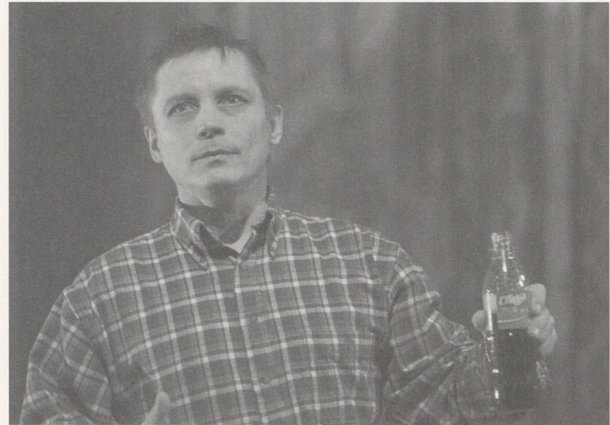
Čájálmasain «Dálvi» ja «Soames lea boahtimen» persovnnat gártet dilálašvuodaide, mat rievdadit sin eallima jodu. Persovnnat leat biddjon dilálašvuodaide namaheapmin ja ámadjuid haga; dienu sii dego ovddastit olbmuid mihtilmas universála iešvuodaide. Sis orru váilumin eallima dárkkuhus, dego sii livčče duššástuvvan, ellet biekkaid mielde dahje ballet mas nu, maid sii eai oba iežage dieđe.

«Dálvi» čájálmas lea buorre ovdamearka das, mo olbmo eallin sáhtta nuppástuvvat soaittáhagas. Guokte nuppiideaska amaš olbmo, nisu ja almmái, deaivvadeaba ovtta dálveahkeda párkkas. Dán deaivvadeami boađusin almmái lea gárvvis rievdadit olles eallimis. Nisu ovddasta vuollekultuvrra, mi lea guhkkín eret dábálaš borgárlaš eallimis. Son lea juhkaluvvan ja dasa lasin vel prostituhtta, go fas almmái lea dábálaš gaskaluohká ovddasteaddji bargguinis ja bearrašiinnis. Nuba nissona ja albmá máilmmis orrot leamen nu goabbat lágánat, ahte albmá čoavddus iežas eallima hárrái orru

imaš. Iežas daguidisguin almmái rihkku servodaga sosiála norpmaid ja morálanjuolggadusaid mángga láhkái. Vuostažettiin son doalvu prostituhta iežas hoteallalatnjii, vaikko lea náitalan olmmoš. Vel stuorat rihkus lea dat, go son lea njuiken eret borgárlaš «jorris»— lea gárvvis guođdit barggus ja bearrašis ja botket visot čatnosiid ovddežii. «Dálvi»-čájálmas suokkardage eksistentiála gažaldagaid, namalassii makkár vejolašvuodat ja ráját leat olbmo válljemiin.

Ráhkesvuohta lea temán maiddái «Soames lea boahhtimen» čájálmasas, muhto perspektiiva lea nuppelágan. Mitalusas leat golvma olbmo, namalassii bárragoddi ja vieris almmái. Bárragoddi, nisu ja almmái, leaba oastán boares viesu muhtun ávdin guovllus mearragáttis ja leaba dál fárremin dálui. Soai vázziba olgun ja geahčadeaba dálu ja illudeaba go leaba viimmat guovttá. Guovdu idylla álgá nisu eahpidit, leigo dattege rivttes jurdda oastit dálu nu oktonas guovllus. Gii dien diehtá, vaikko soames boadášii jur seavdnjadamos áiggiid.

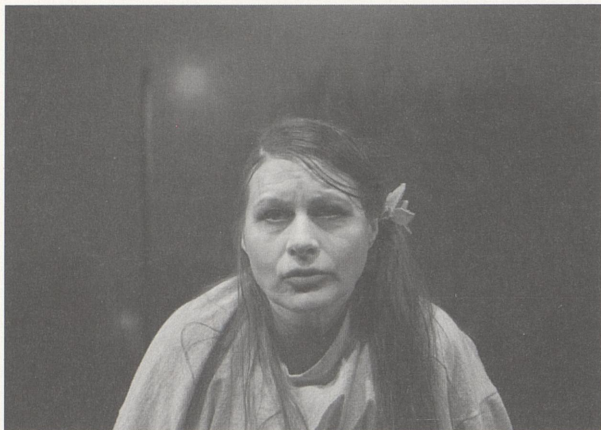
Bárragotti niehku, beassat leat guovttá gaskan, govve metaforalaččat dan, mo olbmot huksejit iežaset mielain idyllaid das, mo eallin galggašii leat ja mo sii geahččalit

Almmái/Mannen: Ingor Ántte Áilu Gaup, Dálvi.

čoavdit váttisvuodaid. Dábálaččat idyllat cuovkanit iežaset veadjemeahttunvuhtii, dasgo dat eai gierdda makkárge vuostefámuid. Nu dáhpáhuvvá dänge čájálmasas – vieris almmái lea dego gearpmaš, mii ihtá Edenii. Son cuvke loahpalaččat dan idylla, maid nisu ja almmái leigga áigon ovttas cegget.

Dát čájálmas suokkarda erenoamážit gažaldagaid, mat gusket olbmuid gaskasaš oktavuodaide, nappo mo

Nissonolmmoš/ Kvinna: Mary Sarre, Dálvi.

luohttit accesii ja nubbái. Mángei olbmot geahččalit báhtarit ovdeš eallima ja dan váttisvuodaid, nu mo dát bárragoddi orru bargan. Vaikko biras rievda, de sin jurdagat ja balut eai nuppástuva, hálakeahttagé das, ahte sáhtášii stivret nuppi olbmo jurdagiid dahje dovduid.

Sihke «Dálvi» ja «Soames lea boahhtimen» leat rabas drámát, maid (loahppa)čovdosat báhcet lohkki dahje geahčči dulkoma duohkáí. Veardideapmi Samuel

Beckettii ii leat várra boastut, dasgo sáhtášii bures dadjat, ahte Fosse čájálmasat lahkonišgohtet absurda drámá iešvuodaid: olbmot eai iešalddes doaimma, muhto sidjiide beare dáhpáhuvvagohtet áššit. Ruossalasvuodát čájehuvvojit paradoksan, muhto maid-dái daid čovdosat juos dat vel dolvotge nuppástusaide. Fosse čájálmasaid lohkama maŋŋá vuosttaš dovdu lea moraš dahje buorebutge morašlaš illu ja dienu čájálmasaid sáhtášii gohčodit tragikomihkalažžan.

Vuokko Hirvonen, vuosttašamanuensa, Sámi allaskuvla

NISSONOLMMOŠ

Mun dieđán abte soames boahhtá

Mun dovddan dan alldán

Dáppe lea nu ávdin

abte soames lea boahhtimen

Soames boahhtá

Mun dieđán abte soames lea boahhtimen

ALMMÁIOLMMOŠ

Ii oktage boade

Ii oktage lea boahhtimen

MENNESKESKJEBNER I JON FOSSES STYKKER

Når jeg først begynte å lese forfatteren Jon Fosses teaterstykke «Nokon kjem til å komme», så var min første tanke at dette minner meg meget om Samuel Becketts absurde drama «Waiting for Godot». Jeg ble bekymret for at lesningen skulle bli langdryg og innviklet, fordi jeg hadde i minne min egen opplevelse som tilskuer til Becketts teaterstykke. Den første fornemmelsen forandret seg vitterlig ettersom jeg skred frem i teksten. Teksten omfavnet meg, og jeg kunne ikke gi slipp på den før siste side var lest. «Vinter» ga meg heller ikke problemer under lesningen.

Jon Fosses skrivestil i begge stykkene er oppsiktsvekkende. For det første at personenes talende visuelle setninger begynner med store bokstaver, men mangler punktum. Ikke nok med det, men setningsdelingen ligner på mange måter den moderne, fristilte diktningen. Noen ganger følger delingen talerytmen, andre ganger stopper ordellingen mellom linjene og gir på den måten stor oppmerksomhet til enkeltord. Under lesningen tydeliggjøres også de gjentakende ord og setninger, som holder handlingen på ett og samme sted og blant folk som ikke synes å bli til noe.

Skriveren er også sparsommelig med forhåndsinforma-

sjon om karakterene og deres forhistorie blir kun synliggjort ved replikkene.

Stykkene «Vinter» og «Nokon kjem til å komme» bringer karakterene opp i situasjoner, som forandrer deres livsløp. Leseren eller tilskueren kommer likevel ikke under huden på karakterene, fordi det ikke fortelles mer om dem enn det som kommer frem under replikkføringen. Karakterene blir satt i situasjoner uten navn og ansikt, på den måten blir de representanter for mer personlige, universelle karakteristikker. Det synes som om de mangler en slags bevissthet, som om de er mistet og lever i vinden eller har angst for noe som de selv ikke engang vet hva er for noe.

«Vinter» er et utmerket eksempel på hvordan et menneskes liv kan forandres ved en tilfeldighet. To fremmede personer, en mann og en kvinne, møtes en kveld i en park i byen. Som et resultat av dette møtet er mannen beredt til å forandre sitt liv. Kvinnen representerer en lavkultur, som er langt unna den vanlige borgerlige hverdagen. Hun er beruset og i tillegg en prostituert, mens mannen er en vanlig representant for middelklassen med jobb og familie. Slik fremstilles mannens og kvinnens verdener som så diametralt forskjellige,

Almmáiohmoš ja Nissonohmoš/ Han og Ho: Sverre Porsanger ja/og Sara Margrethe Oskal , Soames lea boabtimen.

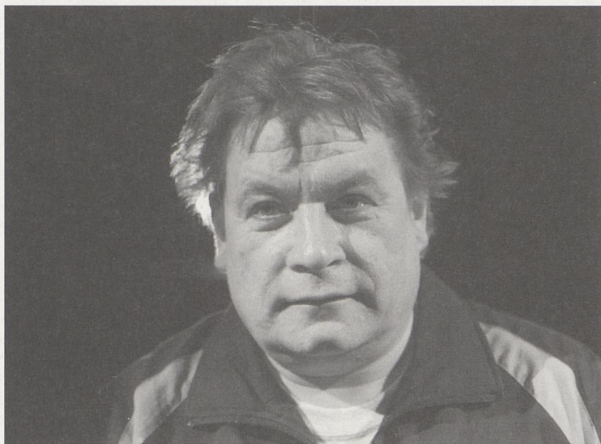
at mannens valg i forhold til sitt liv blir merkelig. Med sine valg bryter mannen samfunnets sosiale normer og moralregler på flere plan. For det første bringer han den prostituerte på sitt hotellrom, selv om han er gift. Et enda større regelbrudd er at mannen velger å hoppe av den borgerlige «karusellen» – klar til å forlate jobb og familie, og bryte alle forbindelser til sin fortid. «Vinter» forsker slik på de eksistensielle spørsmål ved å se på

hvilke muligheter og grenser et menneskets valg har.

Også temaet i «Nokon kjem til å komme» er kjærlighet, men fra et annet perspektiv. I fortellingen har vi tre personer, et ektepar og mannen. Ekteparet, en kvinne og en mann, har kjøpt et gammelt hus i et øde område på kysten og holder nå på å flytte dit. De går ute og ser på huset og er glade over endelig å være for seg selv. Midt i idyllen begynner kvinnen å tvile på om det var en bra tanke å kjøpe et hus så langt unna folk. Hvem vet om noen lurte bak hjørnene når det blir mørkt?

Ekteparets drøm, om å få være for seg selv, er et metaforisk bilde på hvordan mennesker bygger opp en drømmetilværelse om hvordan livet skulle ha vært og på den måten løser de problemer. Vanligvis brytes idyllen ned av dets iboende umulighet. Så også i denne forestillingen – den fremmede mannen er som en slange som snor seg inn i Edens hage. Han knuser til slutt drømmen som mannen og kvinnen hadde begynt å bygge på.

Dette stykket ser nærmere på de spesielle spørsmål som omhandler menneskelig samvær, som hvordan å stole på seg selv og andre. Mange ganger forsøker mennesker

Vieris almmái/ Mannen: Egil Keskitalo, Soames lea boahhtimen.

å slippe unna sine tilværelse og dets problemer, slik som dette ekteparet synes å gjøre. Selv om omgivelsene for andres, gjør ikke deres tanker og redsler, uten å nevne at man kan forme et annet menneskes tanker eller følelser.

Både «Vinter» og «Nokon kjem til å komme» er åpne drama, hvor slutten blir stående som et tolknings-spørsmål til leseren eller tilskueren. Sammenligningen med Samuel Beckett er kanskje ikke så gal, fordi man

kan gjerne si at Fosse nærmer seg det absurde dramaets egenskaper: mennesket i seg selv agerer ikke, men ting bare skjer dem. Krysninger viser seg å være paradoks, men samtidig også løsninger selv om de fører til forandring. Etter å ha lest Fosses stykker er første følelse sorg eller enda bedre en sorgelig glede. På den måten kan man kalle forestillingene tragikomiske.

Vuokko Hirvonen, 1. amanuensis, Samisk høgskole

HO

Eg veit at nokon kjem

Eg kjenner det vel på meg

Det er så audt ber

at nokon kjem til å komme

Nokon kjem

Eg veit at nokon kjem til å komme

HAN

Nei ingen kjem

Ingen kjem til å komme

DÁLVI

SOAMES LEA BOAHTIMEN

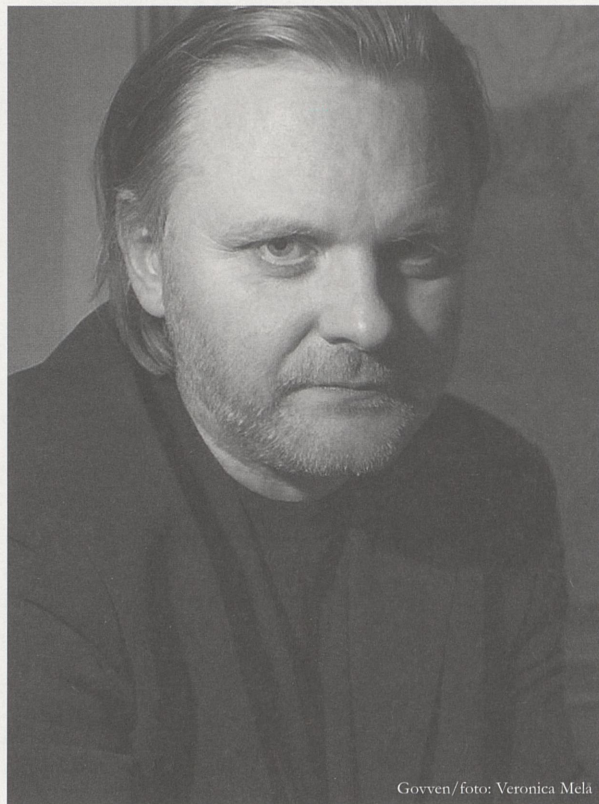

JON FOSSE

Jon Fosse (r. 1959) Strandebárpmas eret, orru dál Bergenis. Jon Fosse lea okta daid vuosttamuš postmodernismma čállinárbevieruin Norggas, iežas sierranas minimalisttalaš čállinvugiin. Su vuosttaš girji «Rukses, čáhppes» ilmmai 1983s, muhto son šattai vuos dovddusin Ruotas ovdalگو Norggas fuopmášiigohte su. Fosse lea mánggagardánis ja barggánis girječállii gii maŋemuš jagiid lea eanaš čállán teáhterbihtáid. Son lea muđui čállán románaid, mánáidgirjjiid, divttaid, esseaid jna. «Soames lea boahtimen» lea su vuosttaš teáhterčájálmás mii beaggigođii ja man álgočájálmás lei 1996s. «Dálvi» čájehuvvui vuosttaš geardde 2000s. Fosse fáttát leat dávjá servodaga bazahallan ja doaresbeal olbmot, geaid son orru árkkáseamen, man vuohtta «Dálvi» čájálmásas. Okta sivain go son álggii čállit teáhterii lei go Bergena Den Nationale Scene ohcalii teáhterbihtáid ođđadáro-gillii.

Nuorran Fosse čuojahii gitára, ja nu son lea ge govvidan iežas čállinvuogi dego čuojahivččii dihtoriin – musihkkár gii čuojahettiin ilbmada iežas bihtá. Vaikko vel Fosse bihtát leat hui earáláganat, de dain leat Fosse iešvuođat: ritma mii huksejuvvo geardduheadđji sániiguin, gáržžes sátneválljudagat ja bottut. Fosse lea dahkan earenoamáš čállinbarggu vugiinis mo juoga daddjo.

Govven/foto: Veronica Mela

Jon Fosse (f. 1959) er fra Strandebarm, nå bosatt i Bergen. Jon Fosse er en av pionerene innen den post-modernistiske skrive tradisjon i Norge, med sitt eget minimalistisk særpreg. Han debuterte i Norge med boken «Raudt, svart» i 1983, men ble først kjent i Sverige før responsen i Norge tiltok. Fosse er en meget allsidig og produktiv forfatter som de senere år har fokusert på dramatikk. En av grunnene til at han begynte å skrive dramatikk, var at Den Nationale Scene i Bergen hadde en satsning på nynorsk dramatikk. Han har vært innenfor de fleste sjangre som romaner, barnebøker, dikt og essay. «Nokon kjem til å komme» er hans gjennombruddsskuespill som hadde urpremiere i 1996. «Vinter» ble vist for første gang i 2000. Fosses tema tar gjerne for seg samfunnets utstøtte hvor han tydeligvis har sympati, noe som også kommer frem i «Vinter». I yngre år var Fosse en gitarvirtuos og han har selv beskrevet sin skrivemåte som å sitte å spille på tastaturet – en musiker som spiller frem sitt stykke. Selv om Fosse-stykkene er meget forskjellige har de Fosses særpreg, med en rytme som bygges opp av gjentagelser, et pietistisk ordforråd og pauser. Det er i arbeidet med måten noe blir sagt på, at Fosse har fått til noe ekstraordinært.

BIBLIOGRAFIJA, TEÁHTERBIHTTÁT/ BIBLIOGRAFI, DRAMATIKK

Og aldri skal vi skjilast	Teáhterbihtttá/skuespill 1994
Namnet	Teáhterbihtttá/skuespill 1995
Nokon kjem til å komme	Teáhterbihtttá/skuespill 1996
Barnet/Mor og barn/Sonen	Teáhterbihtttá/skuespill 1997
Natta syng sina songar/ Ein sommars natt	Guokte teáhterbihtttá/ to skuespill 1998
Gitar mannen	Monologa/monolog 1999
Draum om hausten	Teáhterbihtttá/ skuespill 1999
Teaterstykke 1	Teáhterbihtttá/skuespill 1999
Besøk/Vinter/Ettermiddag	Golbma teáhterbihtttá/ tre skuespill 2000
Vakkert	Teáhterbihtttá/skuespill 2001
Teaterstykke 2	Teáhterbihtttá/skuespill 2001
Dødsvariasjoner	Teáhterbihtttá/skuespill 2002
Jenta i sofaen	Teáhterbihtttá/skuespill 2003
Purple	Teáhterbihtttá/skuespill 2003
Lilla/Suzannah	Guokte teáhterbihtttá/ to skuespill 2004
· Dei døde hundane/Sa ka la	Guokte teáhterbihtttá/ to skuespill 2005
Teaterstykke 3	Teáhterbihtttá/skuespill 2005

RAUNI MAGGA LUKKARI, jorgaleaddji

(r. 1943) Suoma bealde Deanus eret, orru dál Tromssas. Girječállli, gii lea almmuhan ollu girjiid. Lea dáid maŋemuš áiggiin bargan ollu jorgalemiin. Lea ásahan Gollegiella girjelágadusa.

Mo lea leamaš bargat Jon Fosse bihtáin?

JL: Lea leamaš miellagiddevaš go Jon Fossehan lea okta Eurohpá beakkáneamos teáhterčállin ja iige leat ovdal jorgaluvvon sámegillii.

RML: Jon Fosse teavsttain lea hui dehálaš čuovvut sátnortnega nu mo lea, nu ahte ii jorgal eanet dahje dulko lassemearkkašumiid čállosii. Letne ferten garvit vel ceal-kaga molsašumi maid dávjá ferte dahkat go lea jorgaleamen dárogielas sámegillii, ja dát lea hui dárkilis bargu. Lea hui gelddolaš teaksta, das lea ollu geardun ja sisdoalu dáfus sáhttá dadjat ahte ii gártta mángii jorgalit dákkáraš minimalisttalaš teavstta mas ii oro dáhphuvvamin nu ollu. Lean ferten gávnnahit ahte mo sámegillii olmmoš geažuhivččii Jon Fosse láhkai.

Mii lea earenoamáš Jon Fosse teavsttain?

JL: Teavstta eaŋkilvuohhta, ja ahte dat lea liikká dehálaš dat mii daddjo go dat mii ii daddjo.

JOHANAS LUKKARI, jorgaleaddji

(r. 1975) Son lea eret ja orru Tromssas. Lea bargan jorgalemiin maŋemuš áiggiid, ja eanaš ovttasbarggus Rauni Magga Lukkariin. Lea maid ovdal beaggán DJ`an – DJ Jobo aliasa namain.

RML: Mun máhtán guokte giela, ja dat lea suomagiella ja sámegiella, ja dán guokte gielas lea sierranas melodii-ja. Muhto mu mielas Jon Fosse nagoda gávdnat melodii-ja ja iežas ritmma, iežas musihka. Munnje lei hástalus oažžut sámegillii Jon Fosse iežas šuoŋa.

Mo Fosse heive sámi oktavuhtii?

JL: Fossehan lea vuoitán olles Eurohpá, manne ii Sámi? Fossehan maid čállá ráhkisvuoda, gáđašvuoda birra, makkár olbmot ožžot Leahket servodagas, geat heivejit oktii ja geat eai heive oktii – oppamáilmmálaš gažaldagaid birra, mat gusket buohkaide. Ammal mii eat leat vel nu konservatiivat ahte eat sáhte čállit dákkáraš fáttáid birra.

RML: Fosse čállá eakti eallima birra ja mii eallimis dáhphuvvá. Jus mis livččii steriliserejuvvon sámi servodat, de eat lean sáhttán dohkkehit ahte dákkáraččaid birra čállet. Ovdamearkkadiehtii furrošeapmi – sámegielas leat

giellaovdamearkkat mat čájehit ahte dát lea gávdnon nu mo “dat han guossohii su” ja “anií lüggi”, ja sániid sisdoalus ii leat dubmejupmi nu mo gávnnat oarjemáilmi servodagas. Lean gullan boarrásit buolvvas ahte ovdalaš áiggi almmáiolbmot lávejedje fitnat guossumin ovttaskas nisssonolbmui ja ahte sii de mákse dállobiergasiin.

Mo lea leamaš fárrolagaid bargat?

JL: Go lea nu oahpis nubbi nubbái, de lea álki gulahaddat, muhto lea maid álki suhtadit... Ja go guoská fáddái, de gal gattán eadnán nu rávisin ahte gierdá dan.

RML: Johanas han gal lea suige ožžon seksuáloaohpu? (Reaškkas). Lean oahpásmuvvan Johanasa gielain ja ožžon odđa áddejumi dasa. Mun in máhte dárogiela, ja in lean sáhtán váldit dán barggu jos Johanas ii lean sáhttit mu veahkehit go mun in sáhte ollásit luohttit iežan dárogielli.

Maid sámi girječállit sáhttet oahppat Jon Fosses?

JL: Sámi girječállit sáhtáše atnit muittus ahte lea giella ja mitalus mii lea dehálaš. Girječállit etnisitehta ii leat dehálaš, muhto mitalus lea.

RML: Sámi girječállit gal sáhttet oahppat geavahit minimalismma – inspirašuvdnan giela vejolašvuodaide. Mun goit gávdnen inspirašuvnna go lohken, ahte mo Fosse oaidná teáhtera, ahte sutnje lea hui mávssolaš čállit teáhteri go lávdi lea minimalisttalaš – leat hui čielga mearráduusat ahte mii heive ja mii lea garrasit ráddjejuvnon.

Maid Jon Fosse sáhtta oahppat sámi girječállin?

RML: Sonhan sáhtáši oahppat juoigat?

Jearahallan Siljá Somby bokte

RAUNI MAGGA LUKKARI, oversetter

(f. 1943) fra finsk side av Tanadalen, nå bosatt i Tromsø. En av Sápmis mest anerkjente forfattere og oversetter. Har eget forlag, Gollegiella.

Hvordan har det vært å jobbe med Jon Fosse stykkene?

JL: Det har vært meget givende fordi Jon Fosse jo er en av Europas mest kjente dramatikere, og ikke er oversatt til samisk før.

RML: Med Jon Fosse-tekstene er det meget viktig å følge ordellingen slik som den er, sånn at man ikke oversetter eller tolker inn mer enn det som står i teksten.

Vi har også måttet unngå å tukle med setningsdelingen, noe som er vanlig når man oversetter fra norsk til samisk, og det er en omstendelig prosess.

Det er en veldig spennende tekst, med mange gjentakelser og når det gjelder innhold så kan man trygt si at det er ikke mange ganger man blir å oversette en så minimalistisk tekst hvor det tilsynelatende skjer så lite. Jeg har måttet finne ut hvordan man på samisk antyder på en «Jon Fosse» måte.

JOHANAS LUKKARI, oversetter

(f. 1975) er fra, og bor i Tromsø. Har den senere tid jobbet med oversettelser i samarbeide med Rauni Magga Lukkari. Er også kjent som DJ Jobo.

Hva er det som er spesielt med Jon Fosse-tekstene?

JL: Tekstens enkelhet, og hvor det som blir sagt er like viktig som det som ikke blir sagt – om ikke det usagte er enda viktigere.

RML: Jeg kan to språk, og det er finsk og samisk – og i disse to språkene er det en egen melodi. Men jeg synes at Jon Fosse klarer å finne sin egen melodi og sin egen rytme, sin egen musikk. For meg var det en utfordring å finne Jon Fosses særegne tone på samisk.

Hvordan passer Fosse inn i en samisk sammenheng?

JL: Fosse har jo vunnet hele Europa, hvorfor ikke Sápmi? Fosse skriver jo også om kjærlighet og sjalusi, hvordan mennesker får lov til å være i samfunnet, hvem passer sammen og hvem som ikke passer sammen – universelle spørsmål som hører alle til. Vi er vel ikke blitt så konservative at vi ikke kan skrive om slike tema.

RML: Fosse skriver om det virkelige liv og hva som skjer i livet. Hvis vi hadde et sterilt samisk samfunn, hadde vi ikke kunnet godta at slike tema ble tatt opp. Et eksempel er prostitusjon – i samisk har vi språkeksempler som viser at dette har eksistert med uttrykk som «dat han guossohii su» (hun var gjestfri mot han) og «anii liiggi». I ordenes ladninger er det ikke fordømmelse slik man finner det i vestlige samfunn. Jeg har hørt fra den eldre generasjon at før i tiden brukte mannfolk besøke enkelte kvinner som fikk husholdningsartikler som betaling.

Hvordan har det vært å jobbe sammen?

JL: Når man kjenner hverandre så godt, så er det enkelt å kommunisere, på både godt og vondt... Og når det gjelder tema, så regner jeg med at mor er såpass voksen at hun tåler dette.

RML: Johanas har vel forhåpentligvis fått seksualundervisning? (Latter). Jeg har blitt kjent med Johanas sitt språk og fått en ny forståelse for det. Jeg kan ikke norsk, og hadde ikke kunnet ta oppdraget hvis ikke Johanas hadde kunnet hjelpe meg, fordi jeg ikke kan stole på mine egne norskkunnskaper.

Hva kan samiske forfattere lære av Jon Fosse?

JL: Samiske forfattere kan ha i mente at det er språket og fortellingen som er det sentrale. Forfatterens etnisitet er ikke viktig, fortellingen er det.

RML: Samiske forfattere kan lære å bruke minimalismen, man kan ihvertfall bruke språkets muligheter som inspirasjon. Jeg fant ihvertfall inspirasjon når jeg leste hvordan Fosse ser på teater, at det er givende for han å skrive dramatik fordi scenen er et minimalistisk uttrykk – det er sterke begrensinger og bestemte regler for hva som fungerer og kan brukes.

Hva kan Jon Fosse lære av samiske forfattere?

RML: Han kan jo lære seg å joike?

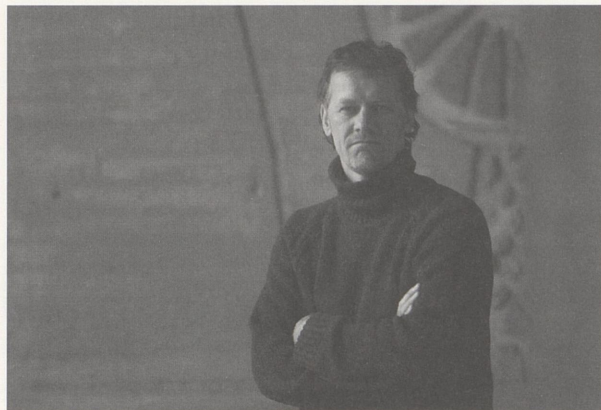
Interju ved Silja Somby

JON TOMBRE, bagadalli/ instruktør «Dálvi»

«Olbmot leat sihke ovttageardásaččat ja mánggagardánat. Juobkehaš sáhtta leat juste nuppelágán go manin ieš dabkaludá. Olbmuid gaskavuodain leat duppalvuodát. Dát vuostálasvuodát vuolggahit mu barggu teáhteris».

«Folk er både enkle og kompliserte. Ethvert menneske kan være det motsatte av hva han eller hun utgir seg for. Det finnes noe dobbelt i alle møter mellom folk. Disse motsetningene er mitt utgangspunkt for arbeid med teater».

Jon Tombre (r. 1964), lea Oslos eret ja orru maid doppe. Gazzan oahpu Ecole Lecoq-nammasaš skuvllas Parisas ja vel Oslo Teáhterallaskuvllas. Lea bargan bagadaddjin 1994 rájes ja lea bidjan bajás lagabui 30 čájálmasa, sihke friddja teáhterjoavkkuin ja guovlo- ja instituovdnateáhteriin, earet eará Det Motsatte Prosjekt, Det norske teater, Trøndelag teater, Hålogaland teater, Teater Ibsen, Sogn og Fjordane Teater ja Nationaltheatret. Lea vuosttázettiin bidjan bajás odđaáigásaš dramatihkkačálliid čájálmasaid nugo: Johnny Hallberg, Cecilie Løveid, Jesper Halle, Niels Fredrik Dahl, Presnyakov vielljat, David Harrower ja Dag Johan Haugerud.

Jon Tombre (f.1964) er fra Oslo. Bosatt der. Han er utdannet fra Ecole Lecoq i Paris og Statens teaterhøgskole. Jobbet som regissør siden 1994, har satt opp rundt 30 forestillinger både innenfor frigrupper, region- og institusjonsteatre, bl.a. Det motsatte prosjekt, Det norske teater, Trøndelag teater, Hålogaland teater, Teater Ibsen, Sogn og Fjordane teater og Nationaltheatret. Har primært satt opp ny dramattikk av forfattere som: Johnny Hallberg, Cecilie Løveid, Jesper Halle, Niels Fredrik Dahl, Brødrene Presnyakov, David Harrower og Dag Johan Haugerud.

METTE BRANTZEG, bagadalli/ instruktør «Soames lea boahtimen»

«Čájálmas gávdno juo giehtačállošis – sániid gaskkas, govahusain, neavttáriid gaskavuodain. Jus mii – jus mun - gávnnan čuovdaga, de rahpasa teaksta ja čájálmas luovvana. Ja go čájálmas de boahtá, ja olbmot bohtet – de eanaš dáhpáhuvvá olbmuid jurddamáihmmis. Dat dat lea teáhter. Giitu Joavnná»

«I manus ligger forestillingen gjemt. Mellom ordene, og i bildene. I mellomrommene. Mellom skuespillernes kroppar. Hvis vi – hvis jeg – finner nøkkelen, åpnes teksten og forestillingen kommer til å komme. Og når den kommer, og folk kommer og ser, vil det meste skje inne i folks boder. Det er teater. Takk Jon».

Mette Brantzeg (r. 1952) lea eret Strømmenis ja orru Oslos ja Tromssas. Mette lea lohkan teáhterdiehtagá Oslo Universitehtas ja lea Englánddas gazzan bagadalli-oahpu. Son lei Sampo teáhtera miellahttu ovccí jagi. Son lea bargan bagadallin ja koreográfán teáhteriin miehtá Norgga. Lei gaskaboddosaččat biddjon virgái Sogn-og Fjordane teáhterii teáhterhoavdan áigodahkii 2000-2004. Beaivváš Sámi Teáhteris lea son earet eará bagadan «Job girji» (1997), «Stálobursa» (1999) ja «Okto» (2002). Jon Fosse bihtáin son lea bagadan «Natta syng sine songar» (SOF teáhter 2000). Oahpaha gaskkohagaid KHIO – Teáhterallaskuvllas.

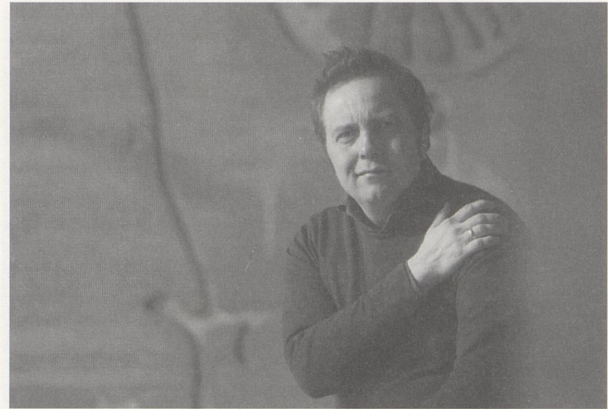

Mette Brantzeg (f. 1952) er fra Strømmen og er bosatt i Oslo/ Tromsø. Mette har studert teatervitenskap ved UIO og har sin regiutdannelse fra England. Hun var medlem i Sampo Teater i 9 år. Hun har jobbet som regissør og koreograf ved teatre over hele landet. Engasjert som teatersjef ved Sogn og Fjordane teater 2000 -2004. Ved Beaivváš Sámi Teáhter har hun satt i scene bl.a. «Job girji» (1997), «Stálobursa» (1999) og «Okto» (2002). Av Jon Fosse har hun tidligere iscenesatt «Natta syng sine songar» (SOF teater 2000). Underviser ved KHIO - Teaterhøgskolen innimellom.

GEIR TORE HOLM, lávde- ja bivttashápmen/scene- og kostymedesign

«Vuolggá Jon Fosse čállosiin ii leat dušše albmás gielalaš vásáhus, lea maid jurdda mii guoskekaba čoddaga, geahppáid, váimmu, dáđvvi, vuoivasa, manimuččaid, čovvji, rábku... Čálus lea latnja, okta dáláš gosa min biras loktana.»

«Á gá i en Jon Fosse-tekst er ikke bare stor, språklig opplevelse, det er også en refleksjon som berører strupe, lunger, hjerte, milt, lever, nyrer, mage, blære... Teksten er et rom, et her-og-nå hvor omgivelsene våre løftes inn.»

Geir Tore Holm (r. 1966) lea Olmmáivákkis eret, orru dál Oslos. Son lea govvadáiddár, lea gazzan oahpu Troandima dáiddaakademijjas (1995).

Lea ovdal bargan Totalteáhteris earet eará «Ei forestilling om Læstadius» ja máidnojuvvon «Siste kveld med mamma». Son lei maid mielde Totalteáhtera bihtás «Nokon kjem til å komme» jagi 1999.

Máנגgabelat bargus dáiddárin, oahpaheaddjin, čállin ja teáhteris lea sus leamaš beroštupmi álggahit dáidaga, deaivvademiin iešgudege konteavsttain min eallimis.

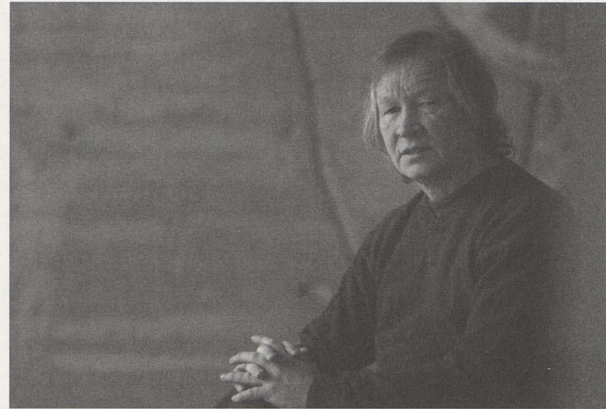
Geir Tore Holm (f. 1966) er fra Manndalen, bosatt i Oslo. Billedkunstner, utdannet ved Kunstakademiet i Trondheim (1995). Har tidligere arbeidet med Totalteatret med bl.a. «Ei forestilling om Læstadius» og den sagnomsuste «Siste kveld med mamma». Han var også med på Totalteatrets oppsetting av «Nokon kjem til å komme» i 1999.

I sitt allsidige arbeid som billedkunstner, lærer, skribent og med teater har han koblet ulike sammenhenger ved vår tilværelse som utgangspunkt for kunst.

KURT HERMANSEN, čuovgahápmen/ lysdesign

«Väljemedet är det som inte kan förstås av alla människor.»

«Valget mellom å bli eksponert eller være i skyggen ser jeg som en vesentlig del av kommunikasjonen i forestillingen.»

Kurt Hermansen (r. 1948) Áksövuonas, Ráissá suohkanis eret, orru dál Oslos. Son lea leamaš čuovgabargi 30 jagi.

Son lea earret eará bargan Nationaltheatris, Riksteateris, iešgudege guovloteáhteriin, friddja teáhterjoavkkuin, odđaáigásaš dánsenjoavkkuin, dáiddačájáhusain ja -čijahemiin, museain, konsearttain, iežas čuovga-prošeavttain gávpogiin ja eanadagain. Son lei mielde álggaheame Beavváža 1981:s ja lei maid mielde teáhtera troika-jodiheamis 1980-logu loahpageahčen.

Kurt Hermansen (f. 1948) er fra Oksfjordhamn, bosatt i Oslo. Han har arbeidet med lys i 30 år.

Han har bl.a. vært ansatt ved Nationaltheatret og hatt oppdrag ved Riksteatret og de fleste regionteatre, frie teatergrupper, moderne dans, kunstutstillinger, kunstneriske utsmykkinger, museer, konserter, egne lysprosjekter i byrom og landskap.

Han har vært med i Beavváš Sámi Teáhter fra starten i 1981 og en del av ledelsen under prøveperioden på slutten av 80-tallet.

05-11738

KERSTIN HJERTÉN GRAPE, vuoiddashámát/ maskør

Govven/ Foto: Harry Johansen

Plakáhta- ja prógrammabábmén/

Plakat- og prógramdesign: Geir Tore Holm

Láayout: Anne Gro Gaup

Prógramma jorgaleapmi/ Programoversettelse: Britt Inga Vars

Prógrammaoivddasvástiideaddji/ Programansvarlig: Siljá Somby

Ekonomijaboavda/ Økonomisjef: Hild-Jorunn Oskal

Buvttadeaddji/ Produsent: Leif Isak E. Nilut

Giitit buohkaid geat leat veahkehan čájálmasa.

Goarruid jođibeaddji/ Leder systue: Britt Halonen

Goarru ja dávvirfuolabeaddji/

Syerske og rekvizitor: Biret Rávdna Länsman

Buvttadusteknibkárat/ Produksjonsteknikere:

Bernt Morten Bongo, Svein Egil Oskal, Lars Ailo Gaup,

Morten Sara ja/ og Gerlinde T. Vars

Čájálmasmátteteknibkárat/ Turnéteknikere:

Bernt Morten Bongo, Svein Egil Oskal, Mikkel Josef Buljo,

Gerlinde T. Vars ja/ og Morten Sara

Cavgileaddji ja gozibeaddji/

Sufflor og inspisient: Svein Birger Olsen

Cavgileaddjit/ Suffli: Lars Ailo Gaup ja/ og Britt Inga Vars

Takk til alle som har bidratt til forestillingen.

Depotbiblioteket

05sd 11 738

BEAIVÁŠ SÁMI TEÁHTER
BOASTABOKSA 293
NO-9521 GUOVDAGEAIDNU
TEL +47 78 48 68 11
BEAIVAS@BEAIVAS.NO
WWW.BEAIVAS.NO

